Työehdot-osasto/Työläjärvi, Björkbacka 22.1.2021

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntönne 7.1.2021

VNS 6/2020 vp Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle - Suomen kestävän kasvun ohjelma

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry kiittää valiokuntaa lausuntopyynnöstä ja käsittelee tässä asiaa sosiaali- ja terveysvaliokunnan vastuualueen ja sosiaalisesti kestävän kasvun näkökulmasta. SAK toteaa, että koronapandemia on uudella tavalla konkretisoinut talouden, terveyden ja hyvinvointipalvelujen välisiä vuorovaikutussuhteita. Kestävän kasvun tavoitteiden saavuttamiseksi on myös koronan jälkeisissä elpymistoimissa tärkeätä painavasti huomioida sosiaalisesti kestävän kehityksen teemat.

Tämä edellyttää riittävää resurssointia sosiaalisiin investointeihin ja ihmisten hyvinvointiin sekä vaikuttavuuden seurantaa myös sosiaalisen kehityksen indikaattoreilla. SAK on mielellään mukana indikaattoreiden valinnassa ja seurannassa.

Monilla sosiaalisen kehityksen osioilla on ollut viime vuosina havaittavissa polarisaatiota, joka koronapandemian myötä on voimistunut RRF:n rahoituksen kohdentaminen painopistealueille 5 ja 6 vähintäänkin alustavan allokoinnin tasoisena tai mieluummin hieman korkeampana on keskeistä, jotta sosiaalisen kehityksen eheys ja yhtenäisyys voidaan saavuttaa.

Instrumenttien monilukuisuus haastaa

Elpymisvälineen kautta tuettavien ohjelmien ja välineiden monilukuisuus haastaa eheän toiminnallisen kokonaisuuden muotoilua. Riskinä on tuen pirstaloituminen ja vaikuttavuuden heikentyminen. Varsinkin sosiaalisesti kestävän kehityksen tavoitteiden ja keinojen kokonaisuus saattaa helposti hämärtyä ja jäädä sivurooliin kestävän kasvun ohjelmassa.

Palveluvelkaa hoidettava elpymisvälineellä

SAK kantaa huolta koronapandemian myötä syntyneestä hoitovelasta sote- ja kuntoutuspalveluissa. Pitkittyvä hoitovelka ja hoitoon pääsyn hidastuminen voivat aiheuttaa ongelmia myös työkyvylle ja lisätä työkyvyttömyyteen liittyviä sosiaaliturvamenoja. SAK esittää, että tarpeelliseen hoitoon pääsyä on pystyttävä nopeuttamaan ja hoitotakuuaikoja lyhentämään.

Työehdot-osasto/Työläjärvi, Björkbacka 22.1.2021

Työkykyisiä ja työssään hyvin voivia ammattilaisia tarvitaan vihreän siirtymän toteuttajina. Hoitovelan purkamiseksi tarvitaan tehokkaita toimia mm. digitaalisten sote-palvelujen lisäämiseksi, eri ammattilaisryhmien välisen työnjaon kehittämiseksi sekä työn organisoinnin ja työmenetelmien kehittämiseksi niin, että hyvinvointipalvelujen tuottavuus ja saatavuus tehostuu henkilöstön työkuormitusta lisäämättä.

Sote-alan ja tukipalvelujen henkilöstön työssä jaksaminen on vaarantunut pandemia-aikana, ja alan vetovoiman säilyttämiseksi sekä uupumisten estämiseksi tarvitaan sosiaalisia investointeja työhyvinvointiin.

Peruspalvelujen vahvistaminen osaksi Painopiste 6 kärkiä

Palvelutoimintojen tehostamisen lisäksi tarvitaan lisäystä peruspalvelujen henkilöstöresursseihin. Tämä ei onnistu ilman lisärahoitusta, jota voitaisiin kanavoida Painopisteen 6 kautta.

Yksi vaihtoehto olisi vahvistaa Tulevaisuuden sote-keskushankkeen rahoitusta ja seuraavia tavoitteita:
1) moniammatillisten tiimien toiminnan kehittäminen erityisesti paljon palveluja tarvitsevien henkilöiden palveluissa
2) työkyvyn tukeminen monialaiset kuntoutustarpeet huomioiden
3) työelämätuntemuksen ja ammattilaisten työkykyosaamisen kehittäminen terveyskeskuksissa ja erikoissairaanhoidossa, julkisen terveydenhuollon työkyvyn tukitiimien lisääminen
4) sosiaali- ja terveydenhuollon johtaminen henkilöstön työkykyä tukevaksi ja alan vetovoiman lisäämiseksi, henkilöstön vaikutusmahdollisuuksia omaan työhön on lisättävä
5) palvelutarjonnan organisoinnin muutokset, vastaanottoja on oltava saatavilla myös iltaisin ja etäpalveluja otettava käyttöön
6) tietojärjestelmien yhdenmukaistaminen, yksinkertaistaminen ja käytettävyyden parantaminen sekä tarpeettoman kirjaamisen karsiminen.

Investointeja työllisyyteen ja työhyvinvointiin tarvitaan kaikille toimialoille

Korona-aika on kuormittanut useita toimialoja ja haastanut työhyvinvointia muillakin kuin sote-sektorin ammattilaisilla. STM:n koordinoima TYÖ2030 on erinomainen alusta tukea työssä jaksamista eri toimialojen yksilölliset tilanteet ja tarpeet huomioiden. Työmarkkinaosapuolet ovat tiiviisti mukana TYÖ2030-ohjelman kehittämisessä. Ohjelmasuunnitelman puuttuvan rahoituksen täydentämiseen tulisi hyödyntää RRF:n rahoitusta.

Pohjoismaisen työllisyyspalvelujen mallin toteuttamisessa tulee huomioida myös tarvittavat työkyvyn arvioinnin ja työkyvyn tuen palvelut, sekä tarvittaessa kuntoutuspalveluihin ohjaaminen.

Sosiaalisesti kestävän kehityksen näkökulmasta työllisyyden parantaminen on keskeinen prioriteetti. Erityisesti koronasta eniten kärsineiden alojen, nuorten ja yli 55-vuotiaiden sekä osatyökykyisten työllisyyden parantaminen ovat kiireellisiä toimia ja ansaitsevat riittävän lisäresurssoinnin myös elpymisvälineen avulla.

Myös hankintalakia tulisi käyttää instrumenttina vaikeammin työllistyvien ryhmien työllisyyden parantamisessa. Lisäksi hankintalain kriteerit pitäisi asettaa aina siten, että ne mahdollistavat riittävän, ammattitaitoisen henkilöstömitoituksen ja edesauttavat näin sekä työntekijöiden hyvinvointia että parantavat palvelun laatua.

Terveyttä edistävä matkailu ja vihreän siirtymän terveyshyödyt

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen painottuvan matkailun ja kurssitoiminnan lisääminen avaisi uusia työtilaisuuksia koronasta kärsineillä palvelualoilla sekä toimisi samalla työkaluna terveyden ja työkyvyn ylläpitämisessä. Tällaisia palveluja tulisi aktiivisesti tuotteistaa sekä markkinoida kotimaan asiakkaiden lisäksi myös ulkomaisille asiakkaille pandemiatilanteen matkustusrajoituksien hellittäessä.

SAK toteaa vielä, että vihreässä siirtymässä päästöjen ja mm. pienhiukkasten vähenemisellä saavutetaan myös myönteisiä terveysvaikutuksia laajoille väestöryhmille.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot asiantuntijalääkäri Riitta Työläjärvi
riitta.tyolajarvi@sak.fi
puh. 040 827 2988

kansainvälisten asioiden asiantuntija Pia Björkbacka
pia.bjorkbacka@sak.fi
puh. 050 464 5342